

Concluzii privind guvernanta ITI Delta Dunării

Eficiența sistemului este doar acceptabilă.

Adoptarea Strategiei integrate de dezvoltare durabilă a Deltei Dunării a avut loc cu întârziere de un an față de momentul aprobării programelor. Cu toate acestea, de la adoptarea strategiei au mai rămas șapte ani pentru implementarea acesteia în cadrul perioadei curente de programare. O evaluare a eficienței prin prisma raportului dintre nevoi și obiective este dificil de realizat, din cauza lipsei de cuantificare a acestora. Prin comparație cu restul teritoriilor, resursele financiare și apelurile au fost asigurate/lansate mai târziu. Este improbabil ca nevoile în domeniul competitivității, capitalului uman și capacității administrative ale zonei ITI Delta Dunării să fie adresate la timp. Ritmul implementării este afectat atât de întârzieri ale sistemului de gestiune în implementarea mecanismului, cât și de experiența și capacitatea limitată a unor beneficiari. Procedurile existente sunt similare cu cele ale sistemului clasic de implementare a fondurilor, cu excepția emiterii avizului de conformitate de către ADI ITI. Beneficiarii sunt mulțumiți de eficiența procedurii aferente emiterii avizului, neîntâmpinând dificultăți sau întârzieri în obținerea lui. ADI ITI Delta Dunării întocmește rapoarte de monitorizare a aplicării mecanismului, însă calitatea lor trebuie îmbunătățită, iar măsura în care acestea sunt utilizate este neclară. Monitorizarea mecanismului ITI nu este sistematică la nivel de program, datele din sistemul electronic SMIS nu reflectă cu acuratețe situația proiectelor ITI, existând riscul pierderii controlului asupra situației. Evaluarea intermediară realizată de MDLPA în 2020, precum și parte din evaluările la nivel de program și Acord de Parteneriat au survenit în timp util atât pentru a sprijini îmbunătățirea implementării strategiei actuale, cât și perfecționarea abordării pentru viitor.

Eficacitatea sistemului de guvernanta ITI Delta Dunării este doar acceptabilă.

Nevoile și obiectivele Strategiei Integrate de Dezvoltare Durabilă Delta Dunării sunt transpuse într-o logică de intervenție neclară și incompletă.

Ipoteza elaborării programelor astfel încât să permită atingerea obiectivelor strategiei este invalidată din două motive. Pe de o parte, adoptarea programelor a devansat cu un an aprobarea strategiei, iar pe de altă parte, obiectivele strategiei și cele ale programelor în legătură cu zona ITI DD nu au fost cuantificate pentru a permite aprecierea contribuției programelor la obiectivele strategiei altfel decât în termeni financiari.

Designul ghidului solicitantului este similar sistemului clasic. Proiectele sunt selectate pe bază de criterii, inclusiv privind calitatea proiectelor, însă oportunitatea de aplicare a abordării integrate – o caracteristică importantă a ITI - pare să nu fie suficient de bine exploatată. Designul apelurilor și uneori capacitatea locală nu a permis depunerea volumului așteptat de proiecte în domeniile competitivitate (CDI/TIC) și capital uman. Resursele financiare existente au atras noi actori în zonă (firme, ONG-uri, instituții) și creează oportunități de dezvoltare importante în regiune.

În general, proiectele depuse urmăresc adresarea unei nevoi proprii beneficiarului și implică în mod limitat comunitatea locală în formularea lui. Cu toate acestea, proiectele selectate adresează nevoi ale comunității, însă permit atingerea obiectivelor strategiei doar pentru anumite domenii.

Implementarea proiectelor este orientată spre conformare cu cerințele AM/OI cu privire la indicatorii de realizare și rezultat asumați în cererea de finanțare. Nu au fost identificate dovezi privind monitorizarea contribuției proiectelor la dezvoltarea durabilă și integrată a teritoriului ITI Delta Dunării. Tehnicile de

monitorizare și evaluare sunt utilizate și aplicate lacunar în procesele analitice și de luare a deciziilor la nivel de proiect și program. Nu au fost realizate evaluări dedicate ITI la nivelul programelor operaționale.

Predictibilitatea sistemului de guvernare ITI delta Dunării este doar acceptabilă.

Nevoile și obiectivele strategiei, designul programelor și apelurilor sunt clare pentru a permite elaborarea de proiecte conforme și a preveni manipulările, neregulile și fraudele. Rata de respingere a proiectelor ITI în faza de selecție este rezonabilă, cu excepția POC și POCU. În ceea ce privește etapa de implementare, procesul este clar și foarte clar pentru 87% dintre beneficiari, însă procedurile de implementare sunt clare doar pentru 66% dintre aceștia. Sunt mai puține proiecte ITI pentru care au fost înregistrate suspiciuni de nereguli în comparație cu media națională, însă această constatare trebuie tratată cu precauție având în vedere progresul limitat al implementării. Există evidențe în legătură cu progresul proiectelor, programului și strategiei, însă acestea au lacune în ceea ce privește gradul lor de încredere.

Receptivitatea procesului de guvernare ITI Delta Dunării este doar acceptabilă.

Actorii relevanți au fost mulțumiți de colaborarea interinstituțională în special la începutul perioadei de programare, când colaborarea a fost mai intensă. Colaborarea trebuie să fie îmbunătățită în continuare, în special pe palierul schimbului de date și informații.

Răspunsul la solicitările actorilor relevanți privind elaborarea și depunerea proiectelor a fost de calitate și furnizat într-un timp rezonabil. Aplicații și beneficiarii apreciază în primul rând colaborarea cu consultanții, apoi cu ADI ITI, autoritatea de management și organismul intermediar.

Au fost identificate puține interacțiuni între AM-uri cu privire la evaluarea și selecția proiectelor ITI, acestea fiind reduse la acțiunile din cadrul Comitetelor de Monitorizare însărcinate cu aprobarea criteriilor de evaluare și selecție. Interacțiuni interinstituționale au fost observate pe linia ADI ITI – AM-uri, în cazul propunerii și acceptării unor modificări ale ghidului solicitantului, precum și între AM-uri și solicitanți de finanțare, unde calitatea colaborării diferă între programe.

Răspunsul la solicitările actorilor relevanți privind implementarea proiectelor a fost de calitate și furnizat într-un timp rezonabil. Beneficiarii apreciază în primul rând consultanții, apoi organismul intermediar, ADI ITI, autoritatea de management și alte organizații.

ADI ITI Delta Dunării întocmește rapoarte de monitorizare a aplicării mecanismului, însă calitatea lor trebuie îmbunătățită, iar măsura în care acestea sunt utilizate este neclară. Monitorizarea mecanismului ITI nu este sistematică la nivel de program, existând riscul pierderii controlului asupra situației. Evaluarea intermediară realizată de MDLPA în 2020, precum și parte din evaluările la nivel de program și Acord de Parteneriat au survenit în timp util atât pentru a sprijini îmbunătățirea implementării strategiei actuale, cât și perfecționarea abordării pentru viitor.

Transparența procesului de guvernare ITI Delta Dunării este doar acceptabilă.

Strategia Integrată de Dezvoltare Durabilă este cunoscută în rândul comunității în mică măsură. Programele prin care s-au alocat fonduri pentru implementarea Strategiei și apelurile sunt bine cunoscute în rândul potențialilor beneficiari, însă nu și la nivelul comunității mai largi. Proiectele depuse, contractate și stadiul acestora sunt cunoscute în rândul comunității la nivel acceptabil. Rapoartele de monitorizare și evaluare, precum și rezultatele acestora sunt și ele disponibile comunității (la nivelul Strategiei, al programelor operaționale, cât și al proiectelor) la nivel limitat.

Procesul participativ al guvernării ITI Delta Dunării este doar acceptabil.

Cu excepția identificării nevoilor și stabilirea obiectivelor strategiei, implicarea societății civile și a comunității locale în implementarea, monitorizarea și evaluarea acestora nu este foarte evidentă.

Lecții învățate

Pe parcursul evaluării au fost învățate o serie de lecții care pot fi utilizate în vederea creionării viitoarei abordări a intervențiilor teritoriale integrate pentru perioada de programare 2021-2027:

- Strategia integrată de dezvoltare durabilă a Deltei Dunării are cele mai multe priorități de investiții (60) în comparație cu media priorităților de investiții cuprinse în strategiile ITI realizate la nivelul UE (8). De asemenea, aceasta se remarcă printr-o alocare FESI deosebit de mare față de celelalte state membre, atât ca valoare efectivă, cât și ca medie pe locuitor. Proiectele în implementare par disipate, legătura sinergică între acestea, ca principal obiectiv al instrumentului ITI, nefiind observabilă la nivel teritorial. Aceasta are multiple cauze, pornind de la proiectarea strategiei, legăturile dintre aceasta și viziunea de amenajare a teritoriului, până la apeluri și proiecte gândite în viziune sectorială. Volumul și concentrarea investițiilor sectoriale într-un anumit teritoriu nu garantează apariția sinergiilor între acestea, în lipsa unui mecanism de identificare și selecție a investițiilor care se completează unele pe altele pentru a rezolva o problemă teritorială. De aceea, ar fi potrivită identificarea mai întâi a unor clustere de investiții sinergice care să rezolve/adreseze o problemă specifică și mai apoi bugetarea acestora și cuprinderea în programe. De exemplu, dacă se dorește conversia economică a unei zone prin exploatarea potențialului turistic, nu este suficient să fie pus în valoare doar obiectivul turistic, prin reabilitarea acestuia, ci și o serie de alte investiții privind capacitatea de cazare din perimetrul turistic, reconversia forței de muncă, accesul turiștilor, promovarea, accesul la broadband etc.
- Ownershipul Autorităților de management asupra mecanismului este limitat, alocarea dedicată ITI ocupând o pondere relativ mică la nivelul programelor. În schimb, ADI ITI este dedicat în întregime obiectivelor ITI, dar nu face parte din sistemul de management și control al fondurilor. De aceea, ar fi indicat, în linie cu Ghidul CE privind ITI, să existe un organism intermediar dedicat în întregime acestui mecanism, capabil să lanseze apeluri, să facă selecția proiectelor și plățile în timp util, precum și activități de monitorizare a investițiilor teritoriale integrate și, de ce nu, evaluări dedicate.

Recomandări

Recomandările care derivă logic din concluzii sunt următoarele:

- Asigurarea unei intervenții logice cuantificate a Strategiei ITI
- Asigurarea unui ritm susținut de implementare a ITI
- Corectarea datelor din SMIS, astfel încât acesta să genereze rapoarte corecte privind situația proiectelor ITI
- Realizarea unei evaluări de impact al SIDDD în anul 2023
- Regândirea sistemului de selecție a proiectelor, fie prin includerea acestora în strategie, fie prin selecția unor clustere de proiecte care să adreseze o problemă teritorială sau să pună în valoare un potențial teritorial
- Punerea laolaltă a beneficiarilor pentru a identifica căi de colaborare și sinergii între proiectele selectate
- Punerea la dispoziția publicului a informațiilor privind proiectele ITI în format deschis și cuprinzător

- Informarea și implicarea comunității locale în problematica ITI